

“LEGYEN MÉRLEG-VILÁGOSSÁG!”

DR. HABIL BORBÉLY KATALIN

Összefoglalás

A tanulmány bemutatja, hogy a két világháború közötti Magyarországon a címben idézett követelmény hogyan érvényesült a számviteli szakmában, milyen gazdasági, jogi és szakmai szempontok akadályozták maradéktalan megvalósulását. Rávilágít a szakemberek elvárásaira és aggodalmaira a mérlegben ki nem mutatott vagyon és a rejtett tartalékok vonatkozásában. A felvetett kérdés aktualitását – a választott időszak ellenére – az adja, hogy bár a globalizálódott gazdaság és az ott alkalmazott számviteli standardok, sőt az egyes országok számviteli szabályozása is jelentősen megváltozott mára, a pénzügyi beszámolókkal szemben támasztott megbízható és valós kép követelménye most is a legfontosabb elvárás a gazdaság szereplői részéről.

Kulcsszavak

magyar, számvitel, történet, vagyonértékelés

Summary

The paper introduces the requirement of balance sheet's true and fair view and its economic and legal obstructive conditions in Hungary between the first and second world wars. It highlights expectations and doubts of the profession related to recognition of assets and liabilities and the latent (revaluation) reserve. Despite the examined era the issue is timely also at the present as the most important requirements of financial reporting in the globalized economy and the expectations of the stakeholders.

Keywords

Hungarian, accounting, history, measurement

Bevezetés

A két világháború közötti Magyarországon a címben idézett követelmény a számviteli szakma legalapvetőbb kérdése volt, és még ma is tanulságos megvizsgálni, milyen gazdasági, jogi és szakmai szempontok akadályozták maradéktalan megvalósulását. A felvetett kérdés aktualitását – a választott időszak ellenére – az adja, hogy bár a globalizálódott gazdaság és az ott alkalmazott számviteli standardok, sőt az egyes országok számviteli szabályozása is jelentősen megváltoztak mára, a pénzügyi beszámolókkal szemben támasztott megbízható és valós kép követelménye most is a legfontosabb elvárás a gazdaság szereplői részéről. Ugyancsak nem változott a helyzet a szakemberek elvárásait és aggodalmait illetően, a mérlegben ki nem mutatott vagyonnal és a rejtett tartalékokkal kapcsolatban. A cikk elsősorban a korabeli magyar nyelvű szakirodalomra alapozva mutatja be a kiválasztott kérdést. Ugyan nem tartalmazza a Kispesti Textilgyár Rt. beszámolójának vizsgálatával (1907-1947) foglalkozó primer kutatás eredményeit, de például szolgál a cikk több megállapításához. Vizsgálja a gazdaság- és jogtörténeti háttérrel is, ami sok esetben magyarázatot adhat a korabeli szakma felvetett kérdéseire.

A számviteli befolyásoló tényezők a két világháború között

Magyarország gazdaságtörténete (Draskóczi et al. 2003) a két világháború közötti időszakban eseménydús volt. Bár kétségtelen, hogy egyes, rövid időszakai a gazdaság sok szereplőjének kedveztek, de semmi esetre sem lehet ezeket az eseményeket figyelmen kívül hagyni. A részletes hatások bemutatása nélkül, időrendi sorrendben a következő események befolyásolták Magyarországot és a magyar vállalatok gazdaságát, gazdálkodását. Elsőként kell említeni az I. világháborúban bevezetett hadigazdasági intézkedéseket, amelyek hatása legalább a húszas évek közepéig jelen volt a beszámolóokban, a hadikötvények jegyzése, majd értékelési problémái miatt. Magyarország a háború utáni békeszerződések keretében elvesztette területének és lakosságának jelentős részét, ezzel együtt gazdaságának szerkezetét és az azt kiszolgáló infrastruktúra is jelentősen megváltozott, ami olykor ugyancsak megnehezítette a gazdasági szereplők tevékenységét. Az I. világháború utáni jóvátétel súlyos terheket rótt az országra. Végül a szanálás, illetve a korona inflációja miatt a pengő bevezetése normalizálta a helyzetet. Közvetlenül ez után a nagy gazdasági világválság kedvezőtlen hatásait szenvedték el a vállalatok. A válság utáni időszak (benne a Győri programmal) néhány év fellendülést hozott, de a II. világháború előrehaladtával ez megtorpant.

A jogszabályi környezet vizsgálata elengedhetetlen a számvitel legfontosabb kérdéseinek megértéséhez. Az adótörvényektől eltekintve egyetlen fontos jogszabály létezett 1925-ig, a kereskedelmi törvény (1875. évi XXXVII. törvénycikk), ami általános társasági szabályokat fogalmazott meg. Stabil, keretjellegű törvény volt és kereskedelmi szokványok, bírói gyakorlat és szokásjog egészítették ki (Mezey, 2004). Negyedik címe tizenkét paragrafusban foglalkozott a kereskedelmi könyvekkel. Ebből hat paragrafus a peres eljárás esetén azok bizonyítékként felhasználását taglalta, így ezen kívül elsősorban a szakmai szokások és tradíciók alapján készült a könyvvezetés és a beszámolóképzés. „A kereskedő (vállalkozó) laponként folyó számmal ellátott és átfűzött könyveket köteles vezetni, melyek ügyleteit és vagyoni állását teljesen feltüntetik; e mellett azonban szabadságában áll a könyvvezetés bármily módját s ennél bármily élő nyelvet használni” (25§). Könyveit hitelesíttetni kellett az illetékes adóhatóságnál (Kuntner, 1914) és szigorú előírások voltak a bejegyzések törlésére és javítására vonatkozóan is. Az üzleti tevékenység elengedhetetlen kezdő és beszámolóképzési tevékenysége a leltározás (26§) és az ennek megfelelő („követelő és tartozó állapotnak egymáshoz viszonyított kimutató”) mérleg készítése (Borbély, 2017). A fent leírt jogszabály alkotási folyamathoz és eseményekhez kapcsolódik a 7000/1925. P.M. számú rendelet a kereskedői mérleg valódiságának helyreállításáról, amely

jogalkotási szempontból is különös helyet foglal el a számvitel szabályozásában, ugyanis a jogalkotó eltérhetett benne a kereskedelmi törvény előírásaitól, tekintet nélkül a jogszabályi hierarchiára. Az ún. pengőmérleg rendelet elsősorban értékelési kérdéseket szabályozott, emiatt jelentősége a korszakban kiemelkedő volt. További fontos változást jelentett az 1930. évi V. törvénycikk a korlátolt felelősségű társaságokról (amelyek addig nem léteztek), ami már a beszámolóra vonatkozóan kötelezettségeket írt elő (Sárközy, 2005).

Követelmények a korabeli beszámolóval szemben

Több szerző, köztük Kuntner Róbert (1924) is felveti, hogy a vállalkozások mérlegeinek olvasása során több probléma is felmerül, ami az ennek alapján döntést hozókat alapvetően befolyásolhatja, hiszen nem ad megfelelő információt. Ezeket a következőkben fogalmazzuk meg:

Összevont mérlegek kerülnek nyilvánosságra, hogy a cég ne informálja a versenytársakat, vagy egyes szabálytalanságokat elfedjen (l. 1. kép).

Nem ismert az egyes vagyონrészek értéke, például a vállalat milyen áron tartja nyilván készleteit, így nem ismertek az árváltozások hatásai, illetve előfordulhat a piaci és/vagy beszerzési értékhez képest alacsonyabb áron történő kimutatás, ami rejtett tartalék képzéséhez vezethet.

A mérleg nem mutatja be az érvényben lévő kedvezményekkel mennyiben élt a vállalat, azaz a korábban jegyzett hadikölcsönöket a címletüknél magasabb értéken mutatja-e ki, ami ugyan nem növelheti az osztalékfizetési lehetőséget, de az értékelés módja rejtve marad.¹

A mérlegből nem ismertek a vállalat titkos, azaz latens tartalékai, aminek legfontosabb oka a cég osztalékpolitikája. Ennek leggyakoribb megnyilvánulása az aktívák leértékelése, ill. az aktiválás hiánya, azaz a legkisebb eszközérték és legmagasabb forrásérték logikájának követése, ami értelemszerűen nyereségminimalizáláshoz vezet.

Kuntner idézett műve megemlíti a „mérlegszépítés, mérlegfésülés” más eseteit is, a fentiekben kívül.

Joggal merül fel a kérdés, hogy milyen érdeklelti kör számára jelent ez problémát. A korabeli közzétételi kötelezettség megengedőbb volt a mainál. A mérleget a vállalkozásnak 8 nappal a közgyűlés előtt kellett nyilvánosságra hozni, illetve a törvényszéken is megtekinthették az érdeklődők. Az 1. kép mutatja, hogy mindez hogyan és milyen részletességgel történt a Kispesti Textilgyár Részvénytársaság 1925 évi nyitó és zárómérlege esetében. A képen látható újsághirdetést 1926. április 23-án tették közzé az április 30-i közgyűlésről, közölve benne a mérlegadatokat.

Kivétel volt az ún. adómérleg. A mérleget és eredménykimutatást be kell mutatni az adóhatóságnak, egyébként jövedéki kihágás miatt bírságot róttak ki a cégre. Az adóalap kiindulópontja a múlt év eredménye volt, de számos elszámolt tétel nem volt elfogadható az adó alapjául, tehát a mai helyzethez hasonlóan az adózás előtti eredményből kellett kimunkálni az adóalapot.

A szerző – a fenti nehézségeket elkerülendő – (számviteli) alapelveket fogalmaz meg követelményként. A teljesség elvét, aminek alapján a mérleg felöleli a teljes vagyont; a valóság

¹ A 430/1922. M.E. rendelet a háború befejezése előtt keletkezett arany, ill. valutatartozásokat kimutatását a korabeli piaci értéknél alacsonyabban, esetleg békeértéken engedte meg, erre azonban bejelentési kötelezettség volt. Ez a rendelet a volt ellenséges államok fennhatósága alatt álló természetes és jogi személyekkel szemben a háború előtt vagy alatt keletkezett és a békeszerződés ratifikálásáig 1921. július 26.) lejárt tartozások és követelésekre vonatkozott és a háború előtti árfolyamra átszámítva, a megadott pénznemben („valorizálva”) kellett rendezni, ami a korabeli infláció mellett nagyon súlyos teher volt a cégeknek.

MAGÁNHIRDETÉSEK.

M e g h i v ó

a Kispesti Textilgyár Részvénytársaságnak
1926. évi április hó 30-án d. u. 5 órakor
Budapesten, V., Bálvány-utca 4. sz. helyiségei-
ben megtartandó

XVIII. rendes közgyűlésére.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és felügyelőbizottság jelentése a 7000/1925. P. M. sz. rendelettel szabályozott 1925. évi január 1-i új értékelésű megnyitó mérlegről és az azzal kapcsolatos javaslatokról. 2. Az 1925. január 1-i új értékelésű megnyitó mérleg és az ezzel kapcsolatos új részvénytőke megállapítása. 3. Az igazgatóság és felügyelőbizottság jelentése az 1925. december 31-én lezárt üzleti évről. 4. Az igazgatóság számadása az 1925. üzletéről és indítvány a kimutatott nyereség hovaforrása tárgyában. 5. A felügyelőbizottság jelentése és a mérleg megállapítása. 6. A felmentvények megadása az igazgatóságnak és a felügyelőbizottságnak. 7. A felügyelőbizottság választása és ugy az igazgatóság, valamint a felügyelőbizottság tiszteletdíjának megállapítása. 8. Esetleges indítványok.

A szavazati jogukat gyakorolni kívánó részvényesek tartoznak részvényeiket legkésőbb 5 nappal a közgyűlés előtt a társaság pénztárána V., Bálvány-utca 4. sz. a. letéti elismervény ellenében letéteményezni. Ezen letéti elismervény jogosit a közgyűlésen való részvételre.

Az igazgatóság.

Újértékelésű megnyitó mérleg számla 1925. január 1-én.

V a g y o n: Telek, épületek, gépek és felszerelések P 1.473.647-33, K 18.420.591.625. Készpénz P 28.561-03, K 357.012.895. Értékpapír P 398-99, K 4.987.318. Árukészlet P 1.668.559-06, K 20.856.988.229. Adósok P 1.062.646-49, K 13.283.081.130. Összesen P 4.233.812-90, K 52.922.661.197. T e h e r: Részvénytőke P 1.500.000, K 18.750.000.000. Tőketartalék P 1.500.000, K 18.750.000.000. Tisztviselők nyugdíjalap létesítési tartalék P 4.484-—, K 56.050.000. Hitelezők P 1.213.648-18, K 15.170.602.197. Fel nem vett osztalék P 15.680-82, K 196.009.000. Összesen P 4.233.812-90, K 52.922.661.197.

Mérleg számla 1925. december 31-én.

V a g y o n: Telek, épületek, gépek és felszerelések P 1.542.680-50, K 19.283.506.283. Készpénz P 49.235-89, K 615.448.593. Értékpapír P 398-99, K 4.987.318. Árukészlet P 1.293.881-60, K 16.173.520.000. Adósok P 1.697.648-36, K 21.220.604.508. Összesen P 4.583.845-34, K 57.298.066.702. T e h e r: Részvénytőke P 1.500.000, K 18.750.000.000. Tőketartalék P 1.500.000, K 18.750.000.000. Értéksökkenési tartalékalap P 65.274-96, K 815.937.064. Tisztviselők nyugdíjalap létesítési tartalék számla P 4.484-—, K 56.050.000. Hitelezők P 1.446.794-73, K 18.084.934.129. Nyereség P 67.291-65, K 841.145.509. Összesen P 4.583.845-34, K 57.298.066.702.

Az igazgatóság.

Budapest, 1925. december 31.

Megvizsgáltuk és rendben találtuk

4007

A felügyelőbizottság.

A Kispesti Textilgyár Rt. Igazgatósága.

1.kép A Kispesti Textilgyár Részvénytársaság közgyűlési meghívója (többek között) az 1925. évi mérlegeinek elfogadásáról

elvét, azaz a mérleg minden adata legyen valóságos; a világosság elvét, ami megköveteli a világos és áttekinthető beszámolást és végül a folytonosság elvét, ami tartalmában teljesen eltér a mai magyar számviteli törvényben megfogalmazott azonos nevű elvtől. Annyit jelent, hogy a vállalat a mérleg összeállításakor mindig ugyanazokat az értékelési elveket követi (l. következetesség elve).

A Kuntner Róbert által felvetett szakmai kérdések már magukban is indokul szolgáltak arra, hogy a vagyonértékelésre külön szabályok szülessenek. Az 1925-ös évben azonban az óriási inflációból következő pengőre való áttérést is szabályozták az 1925. évi XXXV. törvényben. Az államháztartás egyensúlyáról szóló törvény (az ú. n. szanalási törvény, az 1924. évi IV. törvénycikk) melléklete felhatalmazta az illetékes minisztert, hogy a mérleg-valódiság helyreállítása érdekében intézkedéseket kell hozni, és ezek akár el is térhetnek a kereskedelmi törvény előírásaitól.

Ugyanakkor ezt úgy kellett megtenni, hogy az átértékelésből származó múltra vonatkozó változások ne legyenek az adóztatás alapjai. Több rendelkezés után (pl. a 4200/1925 P.M. számú rendelet a kereskedői mérleg valódiságának helyreállításáról, ami azonban a pengőre való áttérés kérdéseit még nem tartalmazta) végül a 7000/1925 P.M. számú rendelet fogalmazta meg az az új értékelés szabályait, figyelembe véve a koronáról pengőre áttéréssel kapcsolatos előírásokat is.

Szende (1926) A pengőmérleg című munkájának, a számviteli szakirodalomtól távol eső hangvételű, drámai előszava rávilágít a korabeli helyzet nehézségeire, és arra, hogy a két okból is átláthatatlan helyzetet meg kell változtatni.

„Az elmúlt nehéz idők még a legoptimistább embert is megtanították arra, hogy vérmes reményeit fokozza le. El vagyunk készülve, hogy a lenge papír-fátyol eldobása után pőrere-pengőre vetkőzve számos illusionkból fogunk kiábrándulni. Elég volt a mérleg-hazudozásból, elég volt a sötétségből. Legyen világosság. Látni és tudni kívánjuk, mit rejtenek a nullák maguk mögött. Van-e egyáltalán mögöttük valami: The strong resist, the weak disappear. A közgazdaságnak le kell számolnia az adott helyzettel. Az erősek élni

fognak, a gyengékért – el kell követni mindent, hogy életben maradhassanak. de a therápia csak akkor alkalmazható, ha a diagnózis biztos. Olyan beteg számára, aki az orvos előtt eltitkolja betegségét – nincs orvosság.

Legyen mérleg-világosság!” (Szende, 1926, III.o.)

A 7000/1925 P.M. rendelet előírja, hogy az 1925-ös évre a vállalkozásoknak nyitó leltárt és ennek alapján nyitó mérleget kell készíteniük, ahogyan az 1. képen is látható. A rendelet lehetővé teszi, hogy bár a pengőérték kimutatása csak később (1927. január 1-től) kötelező a törvény szerint, a nyitó vagyont kimutatható koronában és pengőben is. Előírja, hogy kiknek, milyen időpontban, milyen értékben, milyen módon kell a mérleget megszerkeszteni. Hatálya kiterjed minden könyvvizetésre kötelezett kereskedőre (vállalkozóra), de nem vonatkozik pl. kiskereskedőkre, kocsmárosokra, MNB-re.

A rendelet a részvénytársaságokra vonatkozóan minimális 50000 pengő, a (pénzügyminiszter által deklarálva) helyi jellegű részvénytársaságoknál 10000 pengő tiszta vagyont kimutatását követeli meg (1926. április 30-ig). A tiszta vagyont az aktívák és a passzívák, bele nem értve a saját tőkét, különbsége, amit a nyitómérleg alapján kell megállapítani, majd a különbséget alaptőkeemeléssel, esetleg leszállítással rendezni.

Rendkívül fontos rendelkezés, hogy a leltár és a mérleg teljesen az új értékelés alapján készül, így nem érvényesül a „mérlegkontinuitás” elve (l. Kuntnernél), kivéve a biztosító magánvállalatokat. Ez a tény gyakorlatilag egy új üzletnyitást jelentett, amikor a kétes követeléseket valószínű értéken lehetett kimutatni, illetve a behajthatatlan követelések „lejegyzendők” voltak. A cselekvő vagyont (aktíva) legfeljebb a nyitómérleg napján fennálló értékben volt kimutatható (az értékcsökkenési tartalékalap lehetséges képzése mellett), míg a szenvedő vagyont (passzíva) tételeit ugyanerre a napra vonatkozóan legalább a fennálló szerződések és a hatályos jogszabályok szerinti értékben kellett kimutatni. Nyugdíjtartalék is passziválható volt, ami részben vagy egészben fedezte a nyugdíjkötelezettségeket. Ez az értékelés Szende szerint lehetővé teszi a rejtett tartalék képzését, miután az aktívák értékelésére nem határoz meg alsó határt.

Szende helyesli, hogy a pengőmérlegrendelet csak elveket ad a magángazdaságnak, az állam nem avatkozik be, mert szerinte a cél a mérlegvalódiság helyreállítása az 1914 előtti időszaknak megfelelően. Ugyanakkor azt állítja, hogy: „Abszolút mérlegvalódiság nem létezik... A mérlegpolitika: ”politika”, s mint ilyen, a meggyőződés küzdelme a realitásokkal: megalkuvás a tényleges helyzettel. Az ideális mérleg téziséből és a kompromisszumok antitéziséből fog megszületni a rendes kereskedő „valódi” mérlegének szintézise.” (u.o. 12-13.o.) Ugyanakkor arra is rámutat, hogy a különböző társasági formáknál a fenti felvetés hogyan érvényesül. Míg az egyéni cégeknél egyetlen érdek érvényesül, a társas vállalkozásoknál több. Példának említi az árukészlet értékelését, ahol összeütközik a társaság és a tulajdonosok érdeke. Így valószínűleg sem a legalacsonyabb, sem a legmagasabb érték nem lesz elfogadható. A társas vállalkozások közül a betéti és közkereseti társaságok esetén – a jogi forma előírásaiból adódóan – valószínűleg a joggyakorlat (bírói döntések) fogják meghatározni az értékelést. Különösen fontos kérdés lesz az infláció alatti befizetések értékelése.

Részvénytársaságok esetén a cél a saját tőke növelése és a nyereség minimalizálása a progresszív „társulati adó” miatt. A rentabilitással összefüggésben a német aranymérleg rendelet irányelveit említi, ami előírja, hogy olyan alaptőkét célszerű megállapítani, „melyet a társaság nehéz időkben is megfelelően kamatoztatni képes”, de hogy mennyi legyen ez az adott évben, előre láthatólag „abnormálisan magas” (u.o. 16.o.) kamatlábaknál², erre vonatkozóan egyértelmű választ nem tud adni. Fontosnak tartja a presztízs szempontokat is,

² A háború előtt 3-8-% volt. (A szerző megjegyzése)

ami a hiúsági és hatalmi kérdésen kívül a piaci pozíciót is erőteljesen befolyásolhatja, és ugyancsak következményei lehetnek annak, hogy mekkora egy részvény névértéke.

A passzív oldalon Szende a Curia szociális érzékenységének bizonyítékeként hozza fel nyugdíjtaralékok képzésének mértékét, miszerint a valorizáció mértékére az 1914. július 1. előtti utolsó mérlegben a saját tőke és nyugdíjalap aránya és a nyitó mérleg azonos aránya között kell lenni. Természetesen, vállalati oldalról egy minél alacsonyabb arányszám a kívánatos, ami értelemszerűen alacsonyabb vagyoneértéket is jelent.

A 7000/1925-ös rendelet az egyes cselekvő (eszköz) és szenvedő (forrás) vagyonrészekre konkrét előírásokat ad.

Az ingatlanok és berendezések felső határ a kritikus napon fennálló érték, de nem felel meg az értékelés alapjául az újrabekerülési érték, a készpénzért realizálható érték, illetve az illeték vagy adózás vagy tőkésített bérjövedelem alapjául szolgáló érték, ezért az „álló tőkénél” (befektetett eszközök) a rentabilitásból kell kiindulni, azt a hasznot kell tőkésíteni, amit az adott eszköz a vállalatnak hajt. Ezen a ponton mindenképpen megjegyzendő, hogy az egykori magyar számviteli szabályozás elgondolása az eszközértékelésről korszerű és szakmailag megkérdőjelezhetetlen.

Az árukészletek, anyagok értékelésénél meg kell különböztetni a kurrens készleteket, amelyek értékének megadásakor a piaci, napi árból kell kiindulni, ezzel szemben a félkésztermékekénél, -árúknál és anyagoknál figyelembe kell venni a várható piaci folyamatokat is, beleértve az árcsökkenéseket is. Nem elhanyagolandó, hogy a készletek értékét a gazdaságban betöltött szerep is erősen befolyásolja. (Szende itt példának említi a kiskereskedőket és a vendéglősöket.)

Az értékpapírok legfeljebb az 1925. január elseje előtti árfolyamon voltak aktiválhatók, de a mérlegkészítés időpontjánál semmi esetre sem magasabb árfolyamon. Kivételt képeznek a kapcsolt vállalkozások esetén a többségi tulajdonosok. A nem tőzsdei értékpapíroknál az értéket az érdekeltség hasznossága határozza meg, illetve annyi lehet az értéke, amennyiért eladható.

A követeléseknél a felső határt az adós bonitása határozza meg. A kétes és behajthatatlan követelésekkel kapcsolatos előírásokról már szó esett, de ezen kívül figyelembe kellett venni a jövőbeni valorizációt is a mérlegbe állításnál.

A tőkeszámla, értékcsökkenési tartalékalap és nyugdíjtaralék legfontosabb előírásai már ismertek.

A tartozásokat minden levonás nélkül kell kimutatni, és figyelembe kell venni a valorizációt is, ami növelheti értéküket. A peres összegeket teljes összegben kell szerepeltetni a tartozások között.

A fenti értékelési elvek általánosnak mondhatók, de a különböző jogi formájú társaságok gazdálkodási sajátosságait figyelembe vevő speciális előírásokat is tartalmaz a rendelet és az idézett mű (a részvénytársaságok, szövetkezetek, a külföldi cégek belföldi fióktelepei, a biztosítók tekintetében), továbbá átmeneti, vegyes és életbeléptető rendelkezéseket.

Összegzés, javaslatok

A számviteltörténeti vizsgálatok során több megközelítésből vizsgálhatók az események, illetve az egyes – fontosnak ítélt – kérdések. Ezek közül ebben az esetben, alapul véve a Miranti (1993) által bemutatott megközelítéseket, a két világháború közötti számviteli szabályozást gazdasági, jogi környezetében vizsgáltam, ugyanakkor a legfontosabb kérdésnek a beszámoló által adott információt tekintettem. A történeti vizsgálatok legnagyobb haszna a lehetséges párhuzamok vizsgálata, a szakmai elvárások mozgatórugóinak felismerése.

A gazdaságtörténeti vonatkozások tekintetében első pillantásra talán nem kínálkozik hasonlóság. Ugyanakkor úgy gondolom, az áttérés a koronáról pengőre (nem tekintve az

inflációs kényszerítést) szolgálhat még tanulságul, mivel Magyarország az euro bevezetése előtt áll. Ugyancsak elmondható, hogy a magyar számvitel az alapelvek, követelmények esetében korszerű – ma is kezelhető és nemzetközi szinten is alkalmazott – értékelési elveket honosított meg a vizsgált időszakban jogszabályi szinten, a számviteli információ uniformizálásának, megbízhatóságának és időszerűségének rendszer szintű kialakítása és az érdekeltek megbízható informálása érdekében. Ugyanakkor osztom Szende nézeteit a mérlegpolitikáról, a jelenre vonatkozóan is. „A mérlegpolitika: ”politika”, s mint ilyen, a meggyőződés küzdelme a realitásokkal: megalkuvás a tényleges helyzettel.” A jelenlegi, részletekbe menő hazai szabályozás nem biztos, hogy valóban eléri azt a célt, amit a jogalkotó tűzött maga elé.

Végül úgy gondolom, az 1. képen ábrázolt újsághasáb részlet a legjobb összegzése annak, mik voltak a legfontosabb szakmai kérdések az 1925-ös beszámoló elfogadásakor a nyitástól a nyereséges gazdálkodáson, a valuták közötti áttérésen át a zárásig és nyilvánosságra hozatalig. Elmondható, hogy a hazai számvitel a két világháború között ugyanazon a szinten volt, mint az előképek tekintett, szintén kontinentális típusú szabályozással rendelkező országok számviteli rendszerei és ma is időszerű kérdésekkel foglalkozott.

Irodalomjegyzék

Borbély K. (2017) Számvitel a kiegyezés és a rendszerváltozás idején, *Pénzügyi Szemle/Public Finance Quarterly* 62:(1) pp. 84-95.

Draskóczi I.-Búza J.-Kaposi Z.-kövér Gy.-Honvári J. (ed) (2003) *Magyarország gazdaságtörténete a honfoglalástól a 20. század közepéig*, Aula Kiadó, Budapest

Kuntner R. (1914) *Könyvviteltan*, Athenaeum, Budapest

Kuntner R. (1924) *Könyvviteltan III. rész Társaságok számvitele. Különös ügyletek*. Athenaeum, Budapest

Mezey Barna (szerk.) (2004) *Magyar jogtörténet*, Osiris , Budapest

Miranti, P.J. *Patterns of Analysis in Accounting History*
<http://www.h-net.org/~business/bhcweb/publications/BEHprint/v022n1/p0114-p0126.pdf>

Sárközy T. (2005) A társasági és céljog fejlődésmenete és stratégiai fejlesztési koncepciója in: Sárközy Tamás (szerk.) *A rendszerváltozás gazdasági joga*. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest

Szende Péter Pál (1926) *A pengőmérleg 7000/1925 P.M. rendelet a pengőmérlegek valódiságának helyreállításáról*, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest